

Το νόημα της Σταύρωσης

Ο Ερπαιγμός του Χριστού, λεπτομέρεια τοιχογραφίας στον ναό του Αγίου Γεωργίου στο Staro Nagoricino.

Του **Σάββα Αγουρίδη**
Καθηγητή
Πανεπιστημίου Αθηνών

Η ΣΤΑΥΡΩΣΗ του Ιησού δεν ήταν ένα απλό ιστορικό συμβάν, κατά τη διδασκαλία της Εκκλησίας, αφού ουσιαστικώς αφορά το ίδιο το σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία του ανθρωπίνου γένους, όσο και την υπερβολικά επιβαρυνμένη από αμαρτωλές καταστάσεις και φορτία βαριά και δυσβάστακτα ανθρωπότητα. Θα μπορούσε να πει κανείς πως ο θάνατος του Χριστού

υπήρξε ένα μαρτυρικό για τον πνευματικό και ηθικό θάνατο όλης της ανθρωπότητας. Αυτό, ενώ από τη μια πλευρά είναι ό,τι πιο τραγικό κατόντημα για την ανθρωπότητα μπορούσε να υπάρξει, κατά τη διδασκαλία του χριστιανικού Ευαγγελίου η αγάπη του Θεού για την ανθρωπότητα το μετατρέπει σε Ανάσταση και Δόξα του ανθρώπου! Ο Σταυρός γίνεται από σύμβολο καταστροφής σύμβολο δόξας. Πίσω από την αλλαγή αυτή, προϋποτίθεται ένα είδος εκρηκτικής θείας αγάπης για τον άνθρωπο και τις αδυναμίες του. Σε τελική ανάλυση, παρουσιάζεται ο ίδιος ο Θεός να θυσιάζεται, να γίνεται αντιπρό-

σωπος όλων των κατάδικων του κόσμου, για να επαναφέρει τη δυνατότητα μιας νέας ζωής και κοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Ο θάνατος και η ανάσταση του Ιησού φέρνει σε άμεση σχέση Θεό και άνθρωπο· ένα περίπου καταστρεμμένο από αποτυχίες και αμαρτίες παρόν εμβολιάζει με τη δυνατότητα δημιουργίας ενός νέου κόσμου αλήθειας και αγάπης. Ετσι δένεται ο Σταυρός του Χριστού με την Ανάστασή, το βαρύ κόστος του με τον ερχομό της Βασιλείας του Θεού στην ανθρωπότητα, η αντικατάσταση του πνευματικού θανάτου από μιαν αληθινή ζωή. Ούτε ο Ιησούς ούτε ο Παύλος θεώ-

ρησαν σαν κάτι απλό ένα τέτοιο τόλμημα της πίστης, αφού η πίστη αυτή δεν νοείται ως κάτι που μπορεί να συμβεί εφάπαξ στη ζωή του ανθρώπου αλλά είναι κάτι που συνεχώς επαναλαμβάνεται. Οπως παρατηρεί κάποιος νεότερος Γερμανός θεολόγος: Την πίστη αυτή έχει κανείς μόνο στον βαθμό που τη θέτει διαρκώς σε δοκιμασία -ή καλύτερα, στον βαθμό που διαρκώς δοκιμάζεται; Δεν έχει κανείς μια φιλία ή έναν έρωτα παρά μόνο σαν κάτι που είναι κάθε μέρα καινούργιο. Αυτό το «έχειν» είναι αρκετά διαφορετικό πράγμα από το να έχεις χρήματα και αγαθά ή να έχεις πεποιθήσεις και αισθήματα.

Θα αναφερθούν στη συνέχεια κάποιες απαντήσεις που δόθηκαν κατά την ιστορία του χριστιανισμού στο ερώτημα γιατί σταυρώθηκε ο Χριστός. Μέσα από τις απαντήσεις αυτές μπορούν οι αναγνώστες του παρόντος να βγάλουν ευρύτερα συμπεράσματα σχετικώς με την ποικιλία του αποδιδόμενου στο γεγονός νοήματος από διάφορες Εκκλησίες ή χριστιανικές ομάδες μέχρι σήμερα.

Πρώτη η Δύση επιχείρησε κάποιους τύπους ερμηνείας του θείου πάθους. Μέσα στα νέα ευρωπαϊκά έθνη, μετά τον 10ο μ.Χ. αιώνα, μέσα στην ατμόσφαιρα ενός φεουδαρχισμού, ιπποτικής τιμής, πληθώρας νέων αστικών κέντρων και Πανεπιστημίων που δημιουργήσε μια νέα, από βορρά, αυτή τη φορά, πολιτιστική εξόρμηση, δεν εκπλήσσεται κανείς ότι οι έννοιες «αμαρτία» και «εξιλέωση» απόκτησαν ιδιαίτερη σημασία παράλληλα προς την ενίσχυση της Εκκλησίας ως ανεξάρτητης δύναμης. Υπό τις συνθήκες αυτές δεν είναι καθόλου παράξενο ότι ο αρχιεπίσκοπος της Καντουαρίας Ανσελμος διατύπωσε μια κάπως νομική και δικαική θεωρία περί της έννοιας του σταυρού του Ιησού Χριστού. Ο Ανσελμος πιστεύει πως η θεία δικαιοσύνη πληγώθηκε τόσο βαθιά από την αναισχυντία της ανθρώπινης αμαρτωλότητας, που η μόνη ικανοποίησή της ήταν ο επώδυνος θάνατος του Υιού του Θεού, όχι κάποιου άλλου παρακάτω. Η άποψη αυτή, ενώ παίρνει πολύ σοβαρά τη σχέση του ανθρώπου απέναντι στον Θεό, καταλήγει σε μια πολύ νομική λύση του προβλήματος που γεννιάται. Αντίθετα, στα Ευαγγέλια ο Θεός διά του Ιησού δείχνει ιδιαίτερη, θα λέγαμε, συμπάθεια και κατανόηση προς εξαιρετικά αμαρτωλούς ανθρώπους που αποφάσιζαν να αλλάξουν ζωή.

Πιο κοντά στην αλήθεια εμφανίσθηκε, περί τον 11ο αι. μ.Χ., η περί του θα-

Λεπτομέρεια της σκηνής της Σταύρωσης (μέσα 15ου αι., Κέρκυρα, Μητροπολιτικός Ναός – φωτ.: «Ο περίπλους των εικόνων, Κέρκυρα, 14ος-18ος αιώνας», Ναός Αγίου Γεωργίου στο Παλαιό Φρούριο, Κέρκυρα, Αθήνα 1994).

νάτου του Ιησού θεωρία του Αβελάρδου, ο οποίος στον θάνατο του Ιησού είδε πόσο ο Θεός πονάει για τα ανθρώπινα δεινά και την ανθρώπινη περιπέτεια· γι' αυτό, από αγάπη, προσφέρει ό,τι πιο πολύτιμο έχει για να τον σώσει, τον ίδιο τον Υιό του.

Στην Ανατολική Εκκλησία δεν τονίζεται ιδιαίτερα ο θάνατος του Ιησού και η σημασία του αλλά η εκ νεκρών Ανάστασή του, η οποία ανοίγει σε όλους τον δρόμο από τον θάνατο στην Ανάσταση και την αιώνια ζωή. Στην Ανατολή, ενώ η ανάσταση βιώνεται πολύ έντονα, η σταυρική θυσία του Ιησού βιώνεται μάλλον συναισθηματικά, το Πάσχα εορτάζεται όχι τόσο σαν απαλλαγή από την τυραννία της αμαρτίας όσο ως απελευθέρωση από τα δεσμά του θανάτου και της φθοράς.

Ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται πως υπάρχουν και ποικίλες άλλες θεολογικές θεωρίες στην προσπάθεια εξήγησης του θανάτου του Χριστού. Το σύγγραμμά αυτό άρθρο θα κλείσει με ανα-

φορά σε μian απ' αυτές, με σαφή κοινωνιολογικό χαρακτήρα. Ο Αμερικανός θεολόγος Rauschenbush γράφει, π.χ., σχετικώς: «Εφόσον επαναλαμβάνουμε τις ίδιες αμαρτίες που έγιναν αιτία της σταύρωσης του Χριστού, είμαστε κι εμείς ένοχοι του θανάτου του. Κατά τι, όμως, ο θάνατος του Χριστού άλλαξε τη σχέση του Θεού με την ανθρωπότητα; Την άλλαξε με την έννοια της αντίστασης και της πάλης προς το κακό αλλά και με την έννοια της αγάπης. Η αντίσταση αυτή δεν καταθέτει ποτέ τα όπλα, ενώ πάντοτε υπομένει. Ο θάνατος του Χριστού δεν έδειξε μόνο τη δύναμη της αμαρτίας στις ανθρώπινες σχέσεις, αποκάλυψε συγχρόνως και την αγάπη του Θεού για τον άνθρωπο και το πάθος του για τη δημιουργία ανθρωπίνης κοινωνίας, με βάση όχι τούτες ή εκείνες τις υπερροφίες αλλά ένα βαθύ αίσθημα ευθύνης για το παρόν και το μέλλον και μια διάθεση προσφοράς του εαυτού μας υπέρ των πολλών».

Σταύρωση, εικόνα του 1673. Κρήτη, Δωριές Φουρνής (φωτ.: «Εικόνες της Κρητικής Τέχνης», εισαγωγή Μανόλης Τζηδάκης, Ηράκλειο Κρήτης 1993).